

Ekonomi Okuryazarlığı: Amasya Üniversitesi'nde Bir Araştırma*

Öz

Ekonomi okuryazarlığı, sınırsız ihtiyaçları sınırlı kaynaklarla karşılama uğraşında olan bireyin karar verme sürecinde muhakeme yapabilme ve etkili kararlar alabilme becerisidir. Ekonomi okuryazarı olan birey alacağı doğru ve etkili kararlar sayesinde hem kendisinin hem de toplumun refahını artırabilecektir. Küreselleşme sürecinde hızla gelişen ve değişen ekonomik-finansal işlemler, tüketicilerin en azından temel düzeyde ekonomi okuryazarı olmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ekonomik okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve ekonomi okuryazarlık düzeyinin bir takım sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşımını tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma verilerinin toplanması amacıyla okuldaki tüm bölümlerde, birinci ve ikinci sınıf öğrencilerine yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, faktör analizi, korelasyon analizi, bağımsız iki örneklem t-testi ve tekyönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, genel ekonomi okuryazarlığı "orta" seviyededir. Ekonomi okuryazarlığı alt boyutlarında en yüksek puan bireysel bütçe planlama, en düşük puan ise ekonomi bilgisine aittir. Ekonomi bilgisi alt boyutunda ekonomi okuryazarlık düzeylerinin erkek öğrencilerde kız öğrencilere, çalışma deneyimi olanlarda olmayanlara ve dış ticaret bölümünün diğer bölümlere nazaran daha yüksek ekonomi okuryazarlığına sahip olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ekonomi Okuryazarlığı, Ekonomi, Üniversite Öğrencileri.*

Economic Literacy: A Research on Amasya University

Abstract

Economic literacy can be defined as the ability of making judgment and taking effective decision by individuals, who strive to satisfy the infinite needs with limited sources. Economic literate individuals can enhance the welfare of the society and themselves thanks to their accurate and effective decisions. Economic-financial transactions, which develop and change rapidly during the globalization process, require the consumers to become economic literate at least at basic level. Within this context, we aim at determining the economic literacy levels of students studying at Amasya University Vocational School of Social Sciences. We would also like to find whether the economic literacy levels of these students differed significantly in terms of a variety of socio-demographic variables. The data is obtained from first-year and second-year students in all of the departments through questionnaires. Descriptive statistics, factor analysis, correlation analysis, independent two-sample t-test and one-way variance analysis were conducted during the analysis of the data. The general economic literacy level is "medium". According to the findings, among the sub-dimensions of economic literacy, the highest and lowest scores were obtained from individual budget planning and economic knowledge, respectively. In the sub-dimension of economic knowledge, the economic literacy levels were higher in male students, students with working experience and students studying at department of foreign trade.

Keywords: *Economic literacy, Economics, University Students.*

Serap BARIŞ¹
Hilal ŞEKER²

¹ Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, serap.baris@gop.edu.tr

² Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Amasya Sosyal Bilimler MYO, hilal.seker@amasya.edu.tr

* Bu çalışma 2-4 Haziran 2016 tarihinde düzenlenen 17. Uluslararası Ekonometri, İstatistik ve Yöneyim Araştırması Sempozyumunda sunulan özet bildirinin genişletilmiş tam metin halidir.

1. GİRİŞ

Bireyler hayatlarının her döneminde ve hemen hemen her gün ekonomik nitelikli çeşitli kararlar alırlar. Bütçe kısıtı ve borçlanma kısıtıyla karşı karşıya kalan bireyin bu kararları geniş bir yelpazede ele alınabilir: Bütçelerini nasıl yapacakları; ne kadar harcama ve tasarruf yapacakları; paralarını nereye yatıracakları; ne kadar ve ne şekilde borçlanacakları gibi kararları almak durumundadırlar. Bu kararlar oldukça karmaşıktır ve en azından temel düzeyde bir ekonomi bilgisi ve anlayışı gerektirir (Widdowson ve Hailwood, 2007: 38). Bireylerin gelirleri, birikimleri ve yatırımlarıyla ilgili konularda daha akıllıca kararlar al(ama)maları onların ekonomi okuryazarlık düzeyiyle ilgilidir. Ekonomi okuryazarlığı kavramların birbirine yakın olmasından dolayı literatürde finansal okuryazarlık (Chen ve Volpe, 1998; Chen ve Volpe, 2002; Lusardi ve Mitchell, 2008; Lusardi ve Mitchell, 2014) olarak da bilinmekte ve kullanılmaktadır (Gerek ve Kurt, 2011: 60). Ekonomi okuryazarlığı, Merkez Kuzey Bölgesel Eğitim Laboratuvarı (The North Central Regional Education Laboratory-NCREL) (2003) tarafından “ekonomide meydana gelen sorunları anlayabilme; ekonomik koşullarda ve kamunun ekonomi politikalarındaki değişimleri takip edebilme; ekonomik verileri toplayabilme ve anlayabilme; ekonomik ve finansal olayların fayda-maliyet boyutunu değerlendirebilme yeteneği” olarak tanımlamıştır. Oanea ve Dornean (2012: 114)’a göre ekonomi okuryazarlığı bireylerin para, enflasyon, faiz oranı, kredi gibi günlük hayatta da en fazla kullanılan iktisadi konular hakkında bilgi sahibi olması, bu bilgileri yaşamında kullanma becerisi ve ekonomik olayların sonuçlarının meydana getireceği etkinin farkında olması durumudur. Bir başka tanıma göre ise ekonomi okuryazarlığı, sınırsız ihtiyaçları sınırlı kaynaklarla karşılama uğraşında olan bireyin karar verme sürecinde muhakeme yapabilme yeteneğidir (Symmes ve Gilliard, 1981). Tüm bu tanımlara da vurgulanan ortak nokta, ekonomi okuryazarlığının bireyin ekonomi bilgisine ve becerisine dayalı olarak etkin kararlar almasını içeren bir kavram olduğudur. O halde ekonomi okuryazarı olan birey, ekonomi bilgisi ile ekonomik işlerin fayda-maliyetini dikkate alarak daha bilinçli kararlar verebilir ve bu sayede kendi faydasını maksimize edebilir.

Neoklasik kuram tüketim ve tasarruf gibi konularda ekonomik birimlerin iktisadi kararlar alırken

rasyonel davrandığını belirtmesine rağmen literatür, ekonomi okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylerin doğru kararlar veremediği yani rasyonel davranmadığı konusunda kanıtlar (OECD 2005; Kieschnick, 2006; Lusardi ve Mitchell 2007; Dvorak ve Handlay, 2010) ileri sürmektedir. Birey yüz de yüz rasyonel davranmamakla beraber, bütünüyle irrasyonel de değildir. İnsan davranışlarını ağırlıklı olarak belirleyen faktörler aklın yanı sıra, alışkanlık, taklit ve/veya sosyal normlar olabilir. Özellikle grup içindeki sosyal davranışlarda rasyonalite azalabilir (Akyıldız, 2008: 29). Bu nedenle “sınırlı rasyonellikten” bahsedilebilir. Dolayısıyla birey yaşamıyla ilgili diğer kararlarda olduğu gibi ekonomik ve finansal kararlarında da hatalar yapabileceğini kabul etmek daha gerçekçi bir yaklaşımdır. Burada hedef, bu hataların¹ en aza indirilmesi olmalıdır. Bunun için de en azından temel düzeyde bir ekonomi bilgisi bireyin ve ailenin finansal refah düzeyinin korunması açısından önemlidir. Ekonomi bilgisine sahip bireyler, tüketim, tasarruf ve yatırım kararlarında daha rasyonel hareket ederek doğru karar verebilirler. Hilgert vd. (2003), ekonomi ve finans bilgisine sahip tüketicilerin kendileri ve aileleri için daha iyi kararlar verebilmekte olduğunu belirtmiştir. Etkin ekonomik kararlar alabilmek için bireylerin, bilginin yanı sıra doğru tutum ve davranışlara da sahip olmaları önemlidir. Birey ekonomi bilgisinin ötesinde bu bilgiyi kullanarak analiz ve değerlendirme becerisi sayesinde kendi ekonomik ve finansal durumunu iyileştirebilir.

Tüketici ve üreticilerin bireylerin ya da hanehalkının ekonomi okuryazarlığı ekonomi ve finansal sistem açısından önem taşımaktadır. Bireylerin tasarruf-harcama davranışı, borçlanma ve yatırım kararlarının kendi servetleri üzerinde doğrudan etkileri olduğu gibi, finansal sistem (finansal sistemin gelişmesi ve etkinliği) ve ülke ekonomisi (tasarruf düzeyi, emeklilik sistemi) üzerinde de dolaylı etkileri vardır. Örneğin Rooij vd. (2012), birçok hükümetin emeklilik birikiminin yetersiz-

1 Çeşitli araştırmalarda tüketicilerde çeşitli hatalı finansal davranışlar tespit edilmiştir. Bunların başlıcaları şu şekilde sıralanabilir: Çok az tasarruf etmek, bütçe yapmamak, geleceği planlamamak, gereksiz borçlanmak, enflasyon ve döviz kuruunun kendi bütçesi üzerindeki etkilerini değerlendirememek, satın alma davranışlarında fiyat, kalite ve özellik karşılaştırmaları yapmamak, yatırımlarda kısa vadeli bakış açısı vb. (Capuano ve Ramsay, 2011).

liği sorunuyla karşı karşıya olduğunu ve hanehalkının yeterli miktarda tasarruf etmesinin bireysel refah etkisinin dışında kamu politikaları üzerinde etkisi olacağını belirtmiştir. Bundan dolayı, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde politika yapıcılar giderek ekonomi okuryazarlığının önemini kavramakta ve finansal eğitim programlarına her geçen yıl daha fazla kaynak ayırmaktadırlar.

Dolayısıyla ekonomi okuryazarlığı toplumun her kesimi, özellikle kariyerinin başında olan ve önlerinde refah düzeylerini artırmaları için uzun bir zaman dilimi olan gençler açısından oldukça önemlidir. Çünkü gençler kişisel finanslarını yönetme konusunda daha acemice davranabilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve ekonomi okuryazarlığının çeşitli sosyo-demografik özellikler ile ilişkisini incelemektir. Amasya Üniversitesi öğrencileri ile ilgili yapılmış bu tür bir araştırma bulunmadığından çalışma, bu alandaki bilgi birikimine katkı sağlayacak olması açısından önemlidir. Ayrıca çalışma, ekonomi okuryazarlığı düzeyini ve bunu etkileyen faktörleri belirleyerek politika yapıcılara bir veri sunmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Ekonomi ve finansal bilgi düzeyi, bireylerin finansal işlerini yönetmelerinde doğru finansal kararlar vermeleri açısından önem arz etmektedir. Verilen finansal kararların sonuçları, bireylerin yaşam standardı ve finansal güvenliğini etkiler (Widdowson ve Hailwood, 2007: 38). Son yaşanan küresel finans krizi ekonominin ve finansal sistemin istikrarı için tüketicinin korunması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Krizle birlikte finansal piyasalarda tüketicileri koruyan yasal düzenlemelerin artırılması ve tüketicilerin eğitilmesi ihtiyaçları bir kez daha gündeme gelmiştir (Dünya Bankası ve Kalkınma Bakanlığı, 2011). Ekonomi okuryazarlığı kavramı ise özellikle bu krizden sonra önem kazanmış popüler kavramlardan biridir. Bu çalışmada literatür incelenirken çalışmanın kapsamı gereği yalnızca “ekonomi okuryazarlığı” kavramını kullanan çalışmalara değinilmiştir.

Literatür incelendiğinde ekonomi okuryazarlığının belirlenmesinde mikro veri setlerinin -yaygın olarak anket yönteminin- kullanıldığını ve hedef kitle olarak öğrencilerin ve öğretmenlerin seçildiği

görülmektedir. Örneğin Grimes vd. (2007) öğretmenlerin ekonomi okuryazarlık düzeyini standart regresyon analizi yardımıyla incelemiştir. Çalışmanın bulguları özellikle ilkökul öğretmenlerinin, düşük düzeyde finansal okuryazar olduğunu göstermiştir. Ekonomi okuryazarlığının derecesi cinsiyet, yaş, etnik köken, yıllık aile geliri, daha önce ekonomi eğitimi alma durumuna göre farklılık göstermektedir. Pandey ve Bhattacharya (2012), ilköğretim orta kademe öğretmenlerinin ekonomi okuryazarlığını incelemiştir. Öğretmenlerin temel ekonomi okuryazarlıkları orta düzeydedir ve bu okuryazarlığın derecesi cinsiyet ve daha önce ekonomi eğitimi alıp almamalarıyla ilişkilidir.

Ekonomi okuryazarlığını az sayıda da olsa makro veri kullanarak inceleyen çalışmaya rastlamak mümkündür. Örneğin, Japelli (2010), 55 ülkenin 1995-2008 dönemi verilerini kullanarak ekonomi okuryazarlığını etkileyen değişkenlerin neler olduğunu incelemiştir. Sonuçlar, finansal ve ekonomik yeterlik açısından ülkeler arasında heterojenlik olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesi, sosyal etkileşimler ve sosyal sigorta şeklinde zorunlu tasarruflar ekonomi okuryazarlığını etkilemektedir.

Toplumun farklı kesimlerinin ekonomi okuryazarlığını ölçen bu çalışmalarda ekonomi okuryazarlık düzeyleri “düşük”, “orta” ve “iyi-yüksek” düzeyde olduğu belirlenmiştir. Örneğin Grimes vd. (2007) ilkökul öğretmenlerinin düşük düzeyde ekonomi okuryazarı olduğunu belirtirken, Varum vd. (2014) hanehalkının ekonomi okuryazarlığını Portekiz’de incelemiş ve katılımcıların ekonomi okuryazarlığının iyi düzeyde olduğunu belirlemiştir. Şantaş ve Demirgil (2015) bir devlet üniversitesinde ekonomi dersi almış İİBF öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğunu, Mercan vd. (2012) de kamu çalışanlarının bireysel ekonomi kullanımında yüksek düzeyde ekonomi okuryazarı olduklarını bulgulamıştır. Ancak literatürde yaygın olarak ekonomi okuryazarlığı orta düzeyde bulunmuştur. Örneğin Pandey ve Bhattacharya (2012), Gerek ve Kurt (2008), Akhan (2015), Dilek vd. (2016) bireylerin ekonomi okuryazarlığını orta düzeyde bulgulayanlardır.

Ulusal ve uluslararası literatür genel ekonomi okuryazarlığını (ekonomik bilgi düzeyini) ölçmenin yanı sıra bireylerin ekonomi bilgileri arasında farklılaşmaya neden olan değişkenleri (eğitim,

yaş, gelir düzeyi, ekonomi eğitimi almış olma vb.) araştırmak da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda ekonomi okuryazarlığında eğitim düzeyinin önemi büyüktür. Walstad ve Rebeck (1999), Wood ve Doyle (2002), Japelli (2010), Varum vd. (2014) ve Yasmin vd. (2014) bireylerin eğitim düzeyinin (ilk, orta ve yükseköğrenim) ekonomi okuryazarlığını pozitif etkilediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin ekonomi okuryazarlık puanları yükselmektedir.

Literatür aynı zamanda ekonomi eğitimi/kursu almış olmanın ya da ekonomi lisans mezunu olmanın ekonomi okuryazarlığı için önem taşıdığını göstermektedir. Wood ve Doyle (2002), Yunus vd. (2010), Gerek ve Kurt (2011), Varum vd. (2014), Dilek vd. (2016) ekonomi eğitimi alanların diğerlerine göre daha yüksek ekonomi okuryazarlığına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Fourie ve Krugell (2015), "Güney Afrika'da Ekonomiyi Anlama Testi (TUESA)"ni kullanarak bir öğretim dönemi öncesi Güney Afrika'da 3 yüksekokulda ekonomi eğitimi alacak öğrencilere ön test uygulamıştır. Bir yıl boyunca ekonomi dersi aldıktan sonra yine test uygulanmıştır. Lojistik regresyon analizi ve çapraz tabloların uygulandığı çalışmada analiz bulguları, ekonomiye giriş dersi almadan önce ve aldıktan sonra öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerinde anlamlı farklılıklar -olumlu- olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak ekonomi dersi almış olmanın ekonomi okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farka neden olmadığını bulgulayanlar da vardır. Coşkun (2016), öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile ekonomi bilgisi arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çakmak vd. (2015) da ekonomi dersi alanların ekonomi okuryazarlıklarının alma-yanlara göre daha düşük olduğunu bulgulamıştır.

Ekonomi okuryazarlığı seviyesinde ekonomi bilgisinin yanı sıra kişilerin matematik bilgisi ve yetenekleri de etkili bir faktör olarak görünmektedir. Örneğin Schuhmann vd. (2005), Japelli (2010) ve Varum (2014) matematik bilgisinin ekonomi okuryazarlığını pozitif etkilediği bulgusuna ulaşmıştır. Çakmak vd. (2015) matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin diğerlerine göre daha yüksek düzeyde ekonomi okuryazarı olduğunu saptamıştır.

Ailenin ya da kişinin kendi gelir düzeyi finansal okuryazarlığı etkileyen değişkenlerden biridir. Grimes vd. (2007) ve Varum (2014) yüksek aile

gelirine sahip olan öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Japelli (2010) ve Wood ve Doyle (2002) yüksek kişisel gelire sahip bireylerin ekonomi okuryazarlıklarının da yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Literatür yaş ve cinsiyeti ekonomik okuryazarlık düzeyini açıklayan demografik değişkenler arasında göstermektedir. Bireyler, bilginin yanı sıra bazı davranışlarını tecrübe yoluyla öğrenerek geliştirebilirler. Grimes vd. (2007), Pandey ve Bhattacharya (2012), Yasmin vd. (2014), Şantaş ve Demirgil (2015), Dilek vd. (2016) yaşın ekonomi okuryazarlığını pozitif etkilediği -yaş ilerledikçe ekonomik okuryazarlığın yükseldiği- sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçların aksine Çakmak vd. (2015) yaşın okuryazarlık düzeyi üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmektedir. Bu literatürün önemli bir kısmı erkeklerin kadınlardan daha yüksek ekonomi bilgisine sahip olduğunu (örneğin Grimes vd., 2007; Mercan vd., 2012; Pandey ve Bhattacharya, 2012; Yasmin vd.; Şantaş ve Demirgil, 2015; Dilek vd., 2016) bildirmektedir. Türkiye'de bu konuda yapılan ilk çalışma olan Gerek ve Kurt (2008)'a göre ise kız öğrencilerle erkek öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyi (%65) aynıdır. Benzer şekilde Çakmak vd. (2015) de yaşın anlamlı bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Bazı çalışmalar ekonomi okuryazarlık düzeyini demografik faktörler dışında farklı değişkenlerle ilişkilendirmişlerdir. Örneğin, Kahya ve İmamoğlu (2015) ekonomi okuryazarlığı ile girişimcilik niyeti kavramları arasındaki ilişkiyi Bayburt Üniversitesi İİBF öğrencileri özelinde incelemiştir. Ekonomi okuryazarlığının girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ünal vd. (2015), üniversite öğrencilerinin ekonomi okuryazarlığını kredi kartı boyutunda incelenmiştir. Ekonomi okuryazarlığı yüksek olan bireylerin düşük olanlara göre, ekonomik kararlar alırken daha bilinçli ve rasyonel davrandıkları belirlenmiştir.

3. VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışma, öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi ve ekonomi okuryazarlık düzeylerinin sosyo-demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla taşınmaktadır. Araştırmanın anakütlesini 2015-

2016 öğretim yılında Amasya Üniversitesi'ne bağlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulunun; Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri, Pazarlama ve Reklamcılık, Dış Ticaret, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik bölümlerinin birinci (506 öğrenci) ve ikinci sınıflarında (471 öğrenci) öğrenim gören toplam 977 öğrenci oluşturmaktadır. Tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle örneklem seçme yolu tercih edilen araştırmada toplam 297 öğrenciye ulaşılmıştır. Bu anketlerden eksik ve hatalı doldurulan 14 anket çıkarılmış ve kalan 283 anket formu üzerinden analizler yapılmıştır.

Verilerin toplanmasında yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Veriler 1 Aralık 2015 ile 15 Aralık 2015 tarihleri arasında derslere devam eden öğrencilerle gerçekleştirilen saha çalışmasıyla toplanmıştır. İki bölümden oluşan anket formu toplam 49 soru ve ifadeden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ilgili 15 soru; ikinci bölümde öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik 34 ifade yer almaktadır. Bu ifadelere katılımcıların ne düzeyde katılıp katılmadıkları 5'li Likert ölçeğine göre (1:Kesinlikle Katılmıyorum, 2:Katılmıyorum, 3:Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4:Katılıyorum, 5:Kesinlikle Katılıyorum) belirlenmiştir. Ekonomi okuryazarlık düzeylerini ölçmek amacıyla Gerek ve Kurt (2011) ve Walstad vd. (2013) tarafından geliştirilen ekonomi okuryazarlığı öl-

çeklerinden faydalanılmıştır.

Çalışmada yer alan ekonomi okuryazarlığını ölçen 34 adet ifadenin güvenilirliği Cronbach Alpha katsayısı ile ölçülmüş ve $\alpha=0,917$ bulunmuştur. Bulunan bu değer literatürde belirtilen kabul edilebilir değer olan $\alpha=0,70$ 'in üzerinde olması oldukça iyi güvenilirliğin olduğunu göstermektedir (Altunışık vd., 2012: 126).

Ankette yer alan ölçeğin geçerliliğini test etmek üzere açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör modelinin doğruluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi katsayısı hesaplanmış ve Barlett Küresellik testi yapılmıştır. KMO katsayısı değerinin 0,891 olarak hesaplandığı ve Bartlett küresellik testinin ki-kare değerinin anlamlı çıktığı (p değeri $0.000 < 0.01$) görülmüştür.

Ekonomi okuryazarlığını ölçen 34 ifadeye ait faktör analizi ve Cronbach's Alpha değerleri Tablo 1'de verilmiştir. Sözü edilen bu faktörler Gerek ve Kurt (2011)'in de belirttiği gibi, ekonomi bilgisi, ekonomik akılcılık, bireysel ekonomik yansımalar, bireysel bütçe planlama olarak adlandırılmıştır. Ekonomi bilgisi %85,4, ekonomik akılcılık %80,9, ekonomik yansımalar %82,1 ve bireysel bütçe planlama %75,3 alpha değerine sahiptir. Faktörlere ait Cronbach's Alpha değerleri oldukça iyi düzeyde güvenilir bulunmuştur.

Tablo 1. İfadelerin Faktör Yükleri ve Alpha Değerleri

İfadeler		Faktör Yükleri				Alpha
1.	Faktör: Ekonomi Bilgisi	1	2	3	4	
	İfade1	0,588				
	İfade2	0,542				
	İfade3	0,656				
	İfade4	0,576				
	İfade5	0,655				
	İfade6	0,654				
	İfade7	0,642				0,854
	İfade8	0,647				
	İfade9	0,533				
	İfade10	0,622				
	İfade11	0,502				
	İfade12	0,605				
	İfade13	0,624				
2.	Faktör: Ekonomik Akılcılık					
	İfade14		0,671			
	İfade15		0,661			
	İfade16		0,724			
	İfade17		0,686			
	İfade18		0,541			0,809
	İfade19		0,623			
	İfade20		0,662			
	İfade21		0,65			
	İfade22		0,568			
3.	Faktör: Bireysel Ekonomik Yansımalar					
	İfade23			0,638		
	İfade24			0,699		
	İfade25			0,653		
	İfade26			0,531		
	İfade27			0,683		0,821
	İfade28			0,565		
	İfade29			0,533		
	İfade30			0,711		
	İfade31			0,652		
4.	4. Faktör: Bireysel Bütçe Planlama					
	İfade32				0,875	
	İfade33				0,798	0,753
	İfade34				0,785	
	Özdeğer	10,018	2,742	2,275	1,516	
	Varyans	29,466	8,064	6,691	4,459	
	Açıklanan Varyans (%)	29,466	37,53	44,221	48,68	

Bu dört faktörlü yapının açıklayabildiği toplam varyans %48,68'dir. Literatürde çok faktörlü yapılar da açıklanan varyansın %40 ve üzeri olması (%40-60) sosyal bilimler alanı için yeterli olarak kabul edilmektedir (Kline, 1994; Çokluk, vd., 2010).

4. BULGULAR

4.1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 2'de verilmiştir. Öğrencilerin demografik özellikleri incelendiğinde cinsiyet açısından erkeklerin, öğrenim görülen sınıf açısından ikinci sınıfların, genel not ortalamaları açısından 2,00-3,00 not aralığının, öğrenim türü açısından ikinci öğretimin, ailelerinin aylık ge-

lirleri açısından 1001-2000 TL gelir grubunun ve ailelerinin eğitim düzeyleri açısından ilköğretim mezunlarının (ilkokul+ortaokul= %73,1) ağırlıkta olduğu gözlenmektedir.

Öğrencilerin yaklaşık %35'i çalışma deneyiminin olmadığını belirtirken, çalışma deneyimi olanların önemli bir kısmı da (%35,4) özellikle tatil dönemlerinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarıdan fazlası (%64) ekonomik-finansal bilgi kaynakları olarak ailelerini gösterirken, kişisel finans deneyimleri olarak vadesiz mevduat hesabını (%40,1) belirtmişlerdir (Tablo 2). Ekonomik bilgi kaynağı olarak ailenin ilk sırada yer alması, ekonomi okuryazarlığı konusunda ailenin önemli olduğunu ve para ile ilgili bilgi ve davranışların erken çocukluk döneminde edinilmeye başladığını göstermektedir.

Tablo 2. Demografik Özellikler

		N	%			N	%					
Cinsiyet	Erkek	131	46.3	Çalışma deneyimi	Yok	96	34.7					
	Kız	152	53.7		Tam zamanlı	48	17.3					
	TOPLAM	283	100.0		Part time	35	12.6					
Bölüm	Otel,lokanta İkrım hiz.	48	17	Ekonomik-Finansal Bilgi Kaynakları	Tatil-dönemsel	98	35.4					
	Pazarlama, reklamcılık	60	21.2		TOPLAM	277	100.0					
	Dış ticaret	60	21.2		Aile	167	64.0					
	Muhasebe ve vergi uyg.	55	19.4		Arkadaşlar	7	2.7					
	Büro hizm ve sekreterlik	60	21.2		Online	222	8.4					
	TOPLAM	283	100.0		Alınan dersler	53	20.3					
Sınıf	I.sınıf	134	47.3	Kişisel finansal deneyim	Diğer	12	4.6					
	II.sınıf	149	52.7		TOPLAM	261	100.0					
	TOPLAM	283	100.0		Yok	2	.80					
Öğretim şekli	Normal ögr.	172	60.6	Aylık geliriniz	Vadesiz mev.	101	40.7					
	İkinci ögr.	111	39.1		Vadeli mev.	9	3.6					
	TOPLAM	283	99.6		Kredi kartı	50	20.2					
Genel not ortalaması	2.00'dan az	16	10.1	Toplam biriktirdiğiniz para tutarı	Yatırım hesabı	20	8.1					
	2.00-3.00 arası	116	73.0		Diğer	66	26.6					
	3.01-4.00 arası	27	17.0		TOPLAM	248	100.0					
	TOPLAM	159	100.0		Yok	83	30.1					
Aylık hane geliri	1000 TL'den az	74	27.3	Katkı-öğrenim kredisi alıyorsunuz mu?	100 TL'den az	11	4.0					
	1001-2000 TL arası	124	45.8		Bir ekonomi dersi aldınız mı?	100-250 TL arası	52	18.8				
	2001-3000 TL arası	46	17.0			251-400 TL arası	59	21.4				
	3001 TL'den fazla	27	10.0			401-500 TL arası	39	14.1				
	TOPLAM	271	100.0			5001TL'den fazla	32	11.6				
Anne-Baba mezuniyet	Okuryazar değil	5	1.8	Katkı-öğrenim kredisi alıyorsunuz mu?		TOPLAM	276	100.0				
	İlkokul	104	37.1		Bir ekonomi dersi aldınız mı?	Yok	208	76.5				
	Ortaokul	76	27.1			Bir ekonomi dersi aldınız mı?	250 TL'den az	20	7.4			
	Lise	73	26.1				Bir ekonomi dersi aldınız mı?	250-501 TL arası	17	6.2		
	Yüksekokul	13	4.6					Bir ekonomi dersi aldınız mı?	501-1000 TL arası	12	4.4	
	Lisans üstü	9	3.2						Bir ekonomi dersi aldınız mı?	1001-5000TL arası	9	3.3
	TOPLAM	280	100.0							Bir ekonomi dersi aldınız mı?	5001TL'den fazla	6
Toplam borç (kredi hariç)	Yok	211	74.6	Bir ekonomi dersi aldınız mı?							TOPLAM	272
	250 TL'den az	19	6.7		Bir ekonomi dersi aldınız mı?						Hayır	192
	250-500 TL arası	14	4.9			Bir ekonomi dersi aldınız mı?					Katkı kredisi	11
	500-1000 TL arası	21	7.4				Bir ekonomi dersi aldınız mı?				Öğrenim kredisi	72
	1000-5000 TL arası	12	4.2					Bir ekonomi dersi aldınız mı?			Her ikisi	1
	5000 TL'den fazla	6	2.1						Bir ekonomi dersi aldınız mı?		TOPLAM	276
	TOPLAM	283	100.0							Bir ekonomi dersi aldınız mı?	Evet	197
			Bir ekonomi dersi aldınız mı?	Hayır							86	30.4
				Bir ekonomi dersi aldınız mı?	TOPLAM						283	100.0
					Bir ekonomi dersi aldınız mı?							
						Bir ekonomi dersi aldınız mı?						
							Bir ekonomi dersi aldınız mı?					
								Bir ekonomi dersi aldınız mı?				

4.2. Öğrencilerin Ekonomi Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Değerlendirmeler

Araştırmaya katılan 283 adayın ekonomi okuryazarlığı alt boyutlarına verdikleri cevapların puan ortalamaları incelendiğinde, en yüksek puanın bireysel bütçe planlama (4,00), en düşük puanın ise ekonomi bilgisi (3,25) boyutuna verildiği görülmektedir (Tablo 3). Buradaki sonuçlara benzer şekilde Gerek ve Kurt (2011) ile Mercan vd. (2012) de katılımcıların bireysel ekonomi (bütçe) kullanımını alt boyutunda yüksek düzeyde ekonomi okuryazarı olduklarını bulgulamışlardır.

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeyi, 5'li Likert Ölçeği ile değerlendirildiğinden, ortalama skorlar 5 ölçeğine yaklaştığında, ilgili boyutun düzeyi en yükseği, 1 değerine yaklaştığında ise en düşüğü göstermektedir. Buradan hareketle araştırmaya katılan öğrencilerin genel ekonomi okuryazarlığı düzeyinin "orta" düzeyde olduğu söylenebilir (Tablo 3). Bu bulgulara benzer olarak

Gerek ve Kurt (2008, 2011) gerçekleştirdikleri çalışmalarda yükseköğretim öğrencilerinin ekonomi okuryazarlıklarının orta düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Akhan (2015) da üniversite öğrencilerinin orta düzeyde ekonomi okuryazarı olduğuna dair sonuçlar elde etmiştir. Oanea ve Dornean (2012) da Romanya'da finans alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin ekonomi okuryazarlıklarının orta düzeyde olduğunu bulgulamıştır. Öğrencilerin yaklaşık %70'i meslek lisesi mezunu olduğu dolayısıyla, üniversitede ve lisede ekonomi dersleri aldığı düşünüldüğünde ekonomi okuryazarlık düzeyinin biraz daha yüksek olması beklenilebilir. Ancak ekonomi okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu bulgulayan çalışmalar da (Mercan vd. 2012; Şantaş ve Demirgil 2015) vardır.

Tablo 4'de Pearson Korelasyon Analizi sonuçları görülmektedir. Değişkenler arasındaki doğrusal ilişkilerin hepsi anlamlıdır (P değeri 0,000<0,05) ve pozitif yönlüdür.

Tablo 3. Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyut Puan Ortalamaları

ALT BOYUTLAR	N	MİN.	MAKS.	ORT.	S.S.
Ekonomi bilgisi	283	1,00	5,00	3,25	,6297
Ekonomik akılcılık	283	1,00	5,00	3,77	,6323
Bireysel ekonomik yansımalar	283	1,00	5,00	3,88	,6942
Bireysel bütçe planlama	283	1,00	5,00	4,00	,9399
Ekonomi okuryazarlığı	283	1,00	5,00	3,58	,5458

Tablo 4. Değişkenler Arası Korelasyon Katsayıları

	Ekonomi Bilgisi	Ekonomik Akılcılık	Bireysel Ek. Yansımalar	Bireysel Bütçe Planlama
Ekonomi Bilgisi	r 1 p			
Ekonomik Akılcılık	r .516 p .000	r 1		
Bireysel Ekonomik Yansımalar	r .619 p .000	r .533 p .000	r 1	
Bireysel Bütçe Planlama	r .344 p .000	r .371 p .000	r .591 p .000	r 1

Tablo 4'de görüldüğü üzere bireysel ekonomik yansımalar ile ekonomi bilgisi (0,61) ve ekonomik akılcılık arasında (0,53), bireysel bütçe planlama ile ekonomik yansımalar arasında (0,59) ve ekonomik akılcılık ile ekonomi bilgisi arasında (0,51) pozitif yönlü bir ilişki vardır. Ünal vd. (2015) toplumsal/bireysel ekonomik yansımalar ile ekonomik akılcılık arasında ve ekonomik akılcılık ile ekonomi bilgisi arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Kahya ve İmamoğlu (2015) da belirtilen dört alt boyut arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu şeklinde bulgulara ulaşmıştır.

4.3. Öğrencilerin Ekonomi Okuryazarlıklarının Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi

Öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyleri alt boyutlar açısından cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm ve daha önce ekonomi dersi alıp almamala-

rina göre değerlendirilmiştir. İlk olarak araştırma-ya katılan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı alt boyutlarının (ekonomi bilgisi, ekonomik akılcılık, bireysel ekonomik yansımalar, bireysel bütçe kullanımı) cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız iki örneklem t-testi kullanılmıştır. Analiz sonucunda ekonomi bilgisi alt boyutu açısından kızlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılık olduğu (P değeri $0,000 < 0,05$) görülmüştür. Buna göre ekonomi okuryazarlığının ekonomi bilgisi alt boyutunda erkek öğrencilerin puan ortalamaları, kız öğrencilerin puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Ekonomi bilgisi alt boyutunda ekonomi okuryazarlık düzeylerinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu söylenebilir. Grimes vd. (2007), Pandey ve Bhattacharya (2012), Şantaş ve Demirgil (2015) de ekonomi okuryazarlığı düzeyinin cinsiyete göre değiştiğini ve erkek öğrencilerde kız öğrencilere nazaran daha yüksek çıktığını belirtmektedirler.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Aritmetik Ort.	St. sapma	t	p
Ekonomi bilgisi	Erkek	131	44,56	7,93	4,246	0,000
	Kız	152	40,54	7,96		
Ekonomik akılcılık	Erkek	131	34,23	6,74	0,723	0,471
	Kız	152	33,72	4,60		
Bireysel ekonomik yansımalar	Erkek	131	34,63	6,97	0,892	0,373
	Kız	152	33,96	5,54		
Bireysel bütçe kullanımı	Erkek	131	11,85	2,74	-0,690	0,491
	Kız	152	12,08	2,87		

Tablo 6. Bölümlere Göre Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları

Boyutlar	Bölüm	N	Aritmetik ort.	St. sapma	P (F)
Ekonomi bilgisi	Otel,lokanta ve ikram hizmetleri	48	43,82	7,86	0,037 (2,590)
	Pazarlama ve reklamcılık	60	40,49	7,52	
	Dış ticaret	60	44,61	8,12	
	Muhasebe ve vergi uygulamaları	55	41,40	7,92	
	Büro hizmetleri ve sekreterlik	60	41,88	8,90	
Ekonomik akılcılık	Otel,lokanta ve ikram hizmetleri	48	33,79	5,63	0,169 (1,622)
	Pazarlama ve reklamcılık	60	33,33	6,14	
	Dış ticaret	60	33,58	5,29	
	Muhasebe ve vergi uygulamaları	55	33,61	5,51	
	Büro hizmetleri ve sekreterlik	60	33,41	5,69	
Bireysel ekonomik yansımalar	Otel,lokanta ve ikram hizmetleri	48	32,91	6,69	0,089 (2,039)
	Pazarlama ve reklamcılık	60	33,42	6,72	
	Dış ticaret	60	35,68	5,67	
	Muhasebe ve vergi uygulamaları	55	33,82	5,41	
	Büro hizmetleri ve sekreterlik	60	35,19	6,17	
Bireysel bütçe kullanımı	Otel,lokanta ve ikram hizmetleri	48	11,58	2,27	0,115 (1,872)
	Pazarlama ve reklamcılık	60	11,48	3,21	
	Dış ticaret	60	12,74	2,01	
	Muhasebe ve vergi uygulamaları	55	11,89	3,02	
	Büro hizmetleri ve sekreterlik	60	12,10	3,17	

Erkek öğrencilerde ekonomi okuryazarlık düzeyinin kız öğrencilere göre daha yüksek çıkması, erkeklerin çalışma/iş tecrübesinin (%78) kız öğrencilerinkinden (%54) daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Ansong ve Gyensare (2012)'e göre iş tecrübesi ile ekonomi okuryazarlığı arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Anketi cevaplayan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin alt boyutlarda öğrenim gördükleri bölüme göre farklı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile sınanmıştır. Analiz sonucunda anakütle varyanslarının eşit olduğunu belirten H₀ hipotezi reddedilmiş, ekonomi bilgisi alt boyutu ile öğrenim görülen bölüm arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu farklılığın hangi bölümden kaynaklandığını belirlemek için Tukey testi² yapılmıştır. Buna göre ekonomi okuryazar-

lığının ekonomi bilgisi alt boyutunda dış ticaret bölümünün diğer bölümlerden daha yüksek ekonomi okuryazarlığına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 6). İlişkili literatürde öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme göre ekonomi okuryazarlık düzeylerinin farklılık gösterdiğini belirten çalışmalara (Gerek ve Kurt 2008; Şantaj ve Demirgil 2015) rastlanmaktadır.

Yine öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı alt boyutlarında çalışma deneyimi durumlarına (yok, tam zamanlı, part time, dönemsel) göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ve Tukey testi ile belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre ekonomi bilgisi alt boyutu ile çalışma deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık (F=5,942; p<0,005) göstermektedir. Bu farklılık tam zamanlı ve dönemsel olarak çalışanların puan ortalamalarının hiç çalışmamış ve part time çalışmış olanlara göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

2 Varyans analizinin ardından yapılan çoklu karşılaştırma yöntemlerine post-hoc yöntemler denilir. Varyans analizi bağlamında post-hoc test ise, H₀ hipotezini red ettikten sonra yapılabilecek bir dizi karşılaştırmalar anlamına gelir. Bu tür testlerden birisi de Tukey HSD (Honestly Signifiant Differences Test) testidir. Bu testle, HSD adı verilen en küçük önemli fark hesaplanır. Eğer iki grubun ortalamaları arasındaki fark, HSD'ye

eşit veya ondan büyükse iki grubun ortalamalarının birbirinden önemli derecede farklı olduğu söylenebilir (Gürsakar, 2013: 298).

Tablo 7. Çalışma Deneyimine Göre Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları

Boyutlar	Çalışma Deneyimi	N	Aritmetik ort.	St. sapma	p (F)
Ekonomi bilgisi	Yok	96	39,901	8,264	0,001 (5,942)
	Tam zamanlı	48	44,768	7,889	
	Part time	35	41,980	7,696	
	Dönemsel	98	44,063	7,924	
Ekonomik akılcılık	Yok	96	32,897	5,794	0,074 (2,334)
	Tam zamanlı	48	33,836	6,700	
	Part time	35	34,013	4,665	
	Dönemsel	98	35,056	5,386	
Bireysel ekonomik yansımalar	Yok	96	33,123	6,454	0,123 (1,945)
	Tam zamanlı	48	35,366	6,596	
	Part time	35	34,301	5,873	
	Dönemsel	98	34,915	5,862	
Bireysel bütçe kullanımı	Yok	96	11,867	3,171	0,839 (0,282)
	Tam zamanlı	48	12,100	2,954	
	Part time	35	11,709	1,978	
	Dönemsel	98	12,133	2,670	

Daha öncede belirtildiği gibi Ansong ve Gyensare (2012) iş tecrübesi ile ekonomi okuryazarlığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Mercan vd. (2012), çalışma süresi ile ekonomi okuryazarlığı istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin varlığını bulgulamaktadır. Yine Chen ve Volpe (1998) de, iş deneyimi olmayanların ya da az olanların finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir.

Son olarak öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı alt boyutları puanlarının ekonomi dersi alıp almama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla bağımsız iki örneklem t-testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 8'de sunulan analiz bulgularına göre, ekonomi okuryazarlığı alt boyutları puanlarının ekonomi dersi alıp almama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Bu sonuca benzer şekilde, bir devlet üniversitesine bağlı meslek yüksek okulundaki öğrencilerin

ekonomi okuryazarlık düzeyini inceleyen, Coşkun (2016) öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm (ekonomi ile ilgili ya da diğer) ile ekonomi bilgisi arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çakmak vd. (2015) da ekonomi dersi alanların ekonomi okuryazarlıklarının almayanlara göre daha düşük olduğunu bulgulamıştır. Ancak literatürün önemli bir kısmı (Wood ve Doyle, 2002; Yunus vd, 2010; Gerek ve Kurt, 2011; Varum vd., 2014; Dilek vd., 2016), ekonomi eğitiminin ekonomi okuryazarlığını olumlu etkilediğini belirtmektedir.

Bu sonuç, ekonomi ile ilgili derslerin içeriklerinin yeterliliği ve gündelik hayata katkısının ne düzeyde olduğu sorusunu akla getirebilir. Ayrıca öğrencilerin bu derslere devam ve ilgi durumları gibi faktörlerin de dikkate alınması gerekir.

Tablo 8. Ekonomi Dersi Alıp Almama Durumuna Göre Ekonomi Okuryazarlığı Alt Boyutları

Boyutlar	Bir ekonomi dersi aldınız mı?	N	Aritmetik ort.	St. sapma	t	p
Ekonomi bilgisi	Evet	197	42,47	8,18	0,205	0,838
	Hayır	86	42,25	8,24		
Ekonomik akılcılık	Evet	197	34,00	5,92	0,211	0,833
	Hayır	86	33,85	5,15		
Bireysel ekonomik yansımalar	Evet	197	34,70	6,11	1,786	0,076
	Hayır	86	33,27	6,46		
Bireysel bütçe kullanımı	Evet	197	12,00	2,98	0,195	0,846
	Hayır	86	11,92	2,42		

5. SONUÇ

Ekonomi okuryazarlığı, bireylerin temel ekonomik kavramları bilmesi, bu bilgileri kullanarak bilinçli tercihler yapma becerileri ve ekonomik aktivitelerin sonuçlarının doğuracağı etkilerin farkında olması durumudur. Özet olarak ekonomideki gelişmeleri ve etkilerini yorumlayabilme becerisidir. Bu anlamda ekonomi okuryazarlığı, bir ekonomide bireylerin ekonomi anlayış düzeylerini göstermektedir.

Ekonomi okuryazarlığı özellikle kariyerinin başında olan ve önlerinde refah düzeylerini artırmaları için uzun bir zaman dilimi olan gençler açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu'nda yapılan anket çalışması ile öğrencilerinin ekonomi okuryazarlık düzeyleri ve ekonomi okuryazarlığının çeşitli sosyo-demografik özellikler ile ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulgularına göre, genel ekonomi okuryazarlığı "orta" seviyededir. Ekonomi okuryazarlık düzeyleri alt boyutlarda incelendiğinde en yüksek puan bireysel bütçe planlama, en düşük puanın ise ekonomi bilgisi boyutuna aittir. Ekonomi okuryazarlığı alt boyutlarının birbirleriyle ilişkileri incelendiğinde ise, bireysel ekonomik yansımalar ile ekonomi bilgisi ve ekonomik akılcılık arasında, bireysel bütçe planlama ile ekonomik yansımalar arasında ve ekonomik akılcılık ile ekonomi bilgisi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

Çalışmada ayrıca öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyleri sosyo-demografik özellikleri bağlamında analiz edilmiştir. Cinsiyet değişkeni ile ekonomi bilgisi alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve ekonomi bilgisi alt boyutunda ekonomi okuryazarlık düzeylerinin erkek öğrenci-

lerde kızlara nazaran daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Anketi cevaplayan öğrencilerin ekonomi okuryazarlığı düzeylerinin öğrenim gördükleri bölüme ve çalışma deneyim durumlarına göre de farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ekonomi okuryazarlığı ölçeğinin ekonomi bilgisi alt boyutunda, dış ticaret bölümünün diğer bölümlerden ve tam zamanlı veya dönemsel olarak çalışanların çalışmayanlardan daha yüksek ekonomi okuryazarlığına sahip olduğu belirlenmiştir. Son olarak ekonomi dersi alıp almama ile ekonomi okuryazarlığı alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır.

Analizlerde elde edilen bir diğer sonuç, öğrencilerin ekonomik gelişmeleri izlediği başlıca bilgi kaynakları arasında ilk sırayı, %64 oranında ailelerinin almasıdır. Ekonomik bilgi kaynağı olarak ailenin ilk sırada yer alması, ekonomi okuryazarlığı eğitiminin başlangıç aşamasının aile olması konusunda önemli ipuçları sağlamaktadır.

Sonuç olarak, öğrencilerin ekonomi okuryazarlık düzeyini artırmak için eğitimin ailede başladığı düşünülürse, ailelerin ekonomi okuryazarlık düzeyini yükseltmek önemlidir. Bunun için ailelere bu konuda eğitim (seminer, kurs, TV programları gibi) verilebilir. İş tecrübesi olanların ekonomi okuryazarlığı daha yüksek olduğu dikkate alındığında, öğrencilerin öğrenim hayatında iş tecrübesi olanakları artırılabilir. Son olarak, ekonomi okuryazarlığını artırmak için ekonomiyle ilgili derslerin içeriklerinin yeniden gözden geçirilmesi katkı sağlayabilir.

Kaynakça

AKHAN, Nadire Emel; (2015), "Economic Literacy Levels of Social Studies Teacher Candidates", *World Journal of Education*, 5(1): 25-39.

AKYILDIZ, Hüseyin; (2008), "Tartışılan Boyutlarıyla Homo Economicus" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(2): 29-40.

ALTUNIŞIK, Remzi, Recai COŞKUN, Serkan BAYRAKTAROĞLU ve Engin YILDIRIM; (2012), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, 7. baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

ANSONG, Abraham and Michael Asiedu GYENSARE; (2012), "Determinant of University Working Students' Financial Literacy at the University of Cape Coast, Ghana", International Journal of Business and Management, 7(9): 126-133.

CAPUNO, Angelo and Ian RAMSAY; (2011), "What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics", An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics (March 23, 2011). U of Melbourne Legal Studies Research Paper, (540).

CHEN, Haiyang and Ronald P. VOLPE; (1998), "An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students", Financial Services Review, 7(2): 107-128.

CHEN, Haiyang and Ronald P. VOLPE; (2002), "Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students", Financial Services Review, 11(3): 289-307.

COŞKUN, Selin; (2016), "Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7): 2247-2258.

ÇAKMAK, Ahmet Ferda, Serkan BENK, Tamer BUDAK ve Recep YÜCEDOĞRU; (2015), "A Study on Economic Literacy Levels of Primary Prospective Teachers", The International Journal of Early Childhood Learning, 22(2).

ÇOKLUK, Ömay, Güçlü ŞEKERCİOĞLU ve Şener BÜYÜKÖZTÜRK; (2010). Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik, SPSS ve Lisrel Uygulamaları, Ankara: Pegem A Yayınları.

DİLEK, Serkan, Orhan KÜÇÜK ve Ali ELEREN; (2016), "Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7): 1865-1878.

DÜNYA BANKASI ve KALKINMA BAKANLIĞI; (2011), "Yüksek Büyümenin Sürdürülebilirliği: Yurtiçi Tasarrufların Rolü", Rapor no.66301-Tr. www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/14001/T% C3%BCrkiyeUlkeEkonomiRaporuT%C3%BCkce.pdf (Erişim Tarihi:12.06.2012).

DVORAK, Thomas and Henry HANLEY; (2010), "Financial Literacy and The Design of Retirement Plans", The Journal of Socio-Economics, 39(6): 645-652.

FOURIE, Alicia and Waldo KRUGELL; (2015), "Economic Literacy of Introductory Economic Students in South Africa: Is it on Track?", Int. J. Education Economics and Development, 6(1), 86-96.

GEREK Sevgi and Adile Aşkı KURT; (2008), "Economic Literacy of University Students: A Sample from Anadolu University", <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1137610> (Erişim Tarihi:

18.12.2015)

GEREK Sevgi ve Adile Aşkı KURT; (2011), "Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması", Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1, 59-73.

GRIMES, Paul W., Megan J. MILLEA and M. Kathleen THOMAS; (2007), "Testing the Economic Literacy of K-12 Teachers: A State-wide Baseline Analysis", http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=962781 (Erişim Tarihi: 12.02.2016).

GÜRSAKAL, N. (2013), Çıkarımsal İstatistik, Yenilenmiş 5. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.

HILGERT, Marianna., Hogarth JEANNE and Sandra BEVERLY; (2003), "Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior", Federal Reserve Bulletin, 89: 309-322.

JAPPELLI, Tullio; (2010), "Economic Literacy: An International Comparison", The Economic Journal, 120 (548), F429-F451.

KAHYA, Cem ve İlyas Kays İMAMOĞLU; (2015). "Ekonomi Okuryazarlığının Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Rolü", International Journal of Social Science, 39(3): 139-156.

KIESCHNICK, Danica Ann; (2006), Financial Knowledge Levels and Savings Behaviors of Bermudian High School Seniors at Cedar Bridge Academy, Iowa State University.

KLINE, Paul (1994). An Easy Guide to Factor Analysis. UK: Routledge

LUSARDI, Annamaria and Olivia S. MITCHELL; (2008), Planning and Financial Literacy: How do Women Fare?., American Economic Review, 98(2): 413-17.

LUSARDI, Annamaria and Olivia S. MITCHELL; (2014), "The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence", Journal of Economic Literature, 52(1): 5-44.

LUSARDI, Annamaria and Olivia S. MITCHELL; (2007), "Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education", Business Economics, 35-44.

MERCAN, Nuray, Emine OYUR, Ayşenur ALTINAY, Yaşar AK-SANYAR; (2012), "Ekonomi Okuryazarlığına İlişkin Amprik Bir Araştırma", Ekonomi Bilimleri Dergisi, 4(2): 109-118.

North Central Regional Educational Laboratory and the Metiri Group-NCREL (2003). 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age. <http://pict.sdsu.edu/engauge21st.pdf> (Erişim: 18.11.2015).

OANEA, Dumitru Cristian and Adina DORNEAN; (2012), "Defining and Measuring Financial Literacy, New Evidence From Romanian' Students of the Master Finance. Scientific Annals of the Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi Economic Sciences, 59 (2): 113-129.

OECD (2005), Improving Financial Literacy Analysis of Issues and Policies. Paris: OECD Publishing.

PANDEY, Chanchala and S.B. BHATTACHARYA; (2012), "Economic Literacy of Senior Secondary School Teachers: A Field Study", Journal of All India Association for Educational

Research, 24(1).

ROOIJ, Maarten Van, Annamaria LUSARDI and Alessie J. ROB; (2012), "Financial Literacy, Retirement Planning and Household Wealth", *The Economic Journal*, 122: 449-478.

SCHUHMANN, Peter W., KimMarie MCGOLDRICK and Robert T. BURRUS; (2005), "Student Quantitative Literacy: Importance, Measurement, and Correlation with Economic Literacy", *American Economist*, 49(1), 49-65.

SYMMES, Stowell S. and June GILLIARD; (1981), "Economic Literacy What Is It?" in *Economic Education: Links to the Social Studies* edited by S. Stowell Symmes (Washington D.C.: National C)until for the Social Studies, 1981), 5.

ŞANTAŞ, Fatih ve Bünyamin DEMİRGİL; (2015), "Ekonomi Okuryazarlığının Tespitine İlişkin Bir Araştırma", *Uluslararası Hakemli E-Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 46-60.

ÜNAL, Seyfettin, Yavuz Selim DÜĞER ve Cevat SÖYLEMEZ; (2015), "Ekonomi Okuryazarlığı ve Kredi Kartı Tutumunun Rasyonel Kredi Kartı Kullanımına Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Tavşanlı MYO Örneği", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 31-52.

VARUM, Celeste, Eduarda SANTOS, Vera AFREIXO; (2014), "Recent Trends and New Evidence in Economics Literacy among Adults", *Journal of Economic and Economic Education Research*, 15(2): 187-206.

WALSTAD, William B. and Ken REBECK; (1999), "How Does Economic Education Impact Economic Literacy?", https://www.mpls.frb.org/publications/the-region/how-does-economic-education-impact-economic-literacy?sc_camp=16C883BC3D314E2E899021FBD04A7AF9 (Erişim Tarihi: 06.01.2017).

WALSTAD, William B., Ken REBECK and Roger B. BUTTERS; (2013), "The Test of Economic Literacy: Development and Results", *The Journal of Economic Education*, 44(3), 298-309.

WIDDOWSON, Doug and Kim HAILWOOD; (2007), "Financial Literacy and Its Role in Promoting a Sound Financial System", *Reserve Bank of New Zealand Bulletin*, 70(2): 37-49.

WOOD, William C. and Joanne M. DOYLE; (2002), "Economic Literacy among Corporate Employees", *The Journal of Economic Education*, 33(3): 195-205.

YASMİN, Farrah, Rehana KOUSER, Ibn e HASSAN ve Wagar AHMAD; (2014), "Determinants of Economic Literacy at University Level: A Case of Pakistan", *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 8(3): 914-924.

YUNUS, Nek Kamal Yeop, Salomawati İSHAK, Norasibah Abdul JALİL; (2010), "Economic Literacy amongst the Secondary School Teachers in Perak Malaysia", *Information Management and Business Review*, 1(2): 69-78.